

ŠALCERNIS

Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direkcija

Nr. 99 2016 m. Rugsėjis

Įeini, būdavo, girion, lyg visai kitam pasauly atsiduri ...

Subartonių eglėnai su išsikerojusiais senoliais ąžuolais, tankus lazdynų trakas ir vešli pomiškio augalija galėjo sudaryti tikrai senobinio, pirmykščio miško vaizdą. Matyt, panašiai jautėsi ir Mickevičių Vincas, traukdamas iš gimtųjų Subartonių miško keliuku pro Pakelinio ežerą į Merkinės mokyklą. Tai apie čia patirtus įspūdžius vėliau skerdžiaus Lapino lūpomis prabilo rašytojas: „Augo čia pakelėje seniau miškas ištekiningas, tamsus kaip naktis, nusišakojęs, nubujojęs. Gūdžiai švokšdavo eglės, viršūnėmis tyliai linguodavo pušelės, šlamėdavo paslaptinai žali plačiašakiai ąžuolai. Įeini, būdavo, girion, lyg visai kitam pasauly atsiduri...“

Tame kitame pasaulyje užaugo ir tas miško galiūnas, kurio kamieną rūpestingai gabena Subartonių medkirčiai. To tikro miško likučiai, saugomi rezervato taisyklių, dar ošia Čepkelių raisto salose ir paraisčių kopose, Povilnio ištakose ar Musteikos pelkynuose. Kai prieš 25 metus buvo kuriamas Dzūkijos nacionalinis parkas, buvo daug gražių vilčių, kad šios teritorijos miškuose bus ūkininkaujama kitaip, labiau derinant žmogaus ir gamtos interesus. Tikėjomės, kad Parko miškuose, jei ne dabar, tai po kelių dešimtmečių, vietos gyventojai ar svečiai galės pajusti tą tikrąją Dainavos šilų ir girių dvasią. Nemažai kas nuveikta, bet kai Puvočių kaimo senbuviai klausia: „Ar čia Parkas, ar ne?“, atsakyti kaip ir nėra ką, nes išmaujoti miško keliai, rąstų rietuvės ar prišnerkštos kirtavietės akis bado ir saviems, ir svetimiems.

„Dažnai miške lietuvis, ko verkia, nežino. / Ė tik junta dažniausiai, kad širdis neskaudžia, / Ė tik pilna pajautų labai ramiai griaudžia,“ – rašė lietuvių vyskupas ir poetas Antanas Baranauskas garsiajame „Anykščių šilelyje“, pirmą kartą išspausdintame Lauryno Ivinskio kalendoriuje 1860 metais. Daugiau kaip prieš 150 metų išsakytos mintys apie miško, ne medienos ar žvėrienos, svarbą žmogaus dvasiai ir psichinei sveikatai dabartiniame beprotiškai skubančiame pasaulyje skamba vis dažniau. Kad žmonės

Iš Subartonių ąžuolyno vežamas ąžuolinis rąstas. Raitas ant arklio Olius Prieskienis, važnyčioja Zigmas Slaminiis, o trečias Merkinės girininkas (?). Nuotrauką ponui Z. Slaminiui prisiminimui 1935 m. padovanojo Merkinės girininkas

galėtų atsigauti nuo patiriamų stresų, Pietų Korėjoje yra įkurti 3 oficialūs gydomieji miškai, o dar 34 planuojama paskelbti 2017 metais. Skandinavijoje vaikų darželiai atviroje gamtoje jau yra tapę kasdienybe, o Kalifornijos medikai pasivaikščiojimus miške skiria savo ligoniams kaip ir įprastinius vaistus.

Ir vis dar norisi tikėti, kad nereiks kaip skerdžiui Lapinui pasakoti apie Dainavos girią būtuojų laiku, kad mūsų anūkai ar proanūkiai taip pat galės pajusti tikro miško dvasios galią, pamatyti jo grožį savo akimis, o ne fotoalbumuose ar filmuose.

Dr. Onutė Grigaitė veda gamtos pamoką Marcinkonyse. Gintauto KIBIRKŠČIO nuotrauka, 2015 m.

Žiemų kaimo pakraštys...

Žeimiai prasideda prie Cecervinės, šio kaimo vienkiemiai pasislėpę miškuose prie Nemuno, senojo sodžiaus gatvė irgi prie didžiosios mūsų upės, o šiaurėje paskutinė Žiemų sodyba yra prie Kreisos, už kurios jau prasideda Panara. Gerokai didesnis Kreisos upelis, jungiantis net septynis ežerėlius, teka pietvakariniame mūsų Parko pakraštis, o čia, Žiemų pakraštis tas nelabai lietuviškas vietovardis – Kreisa – irgi pažymi dviejų kaimų ribą. Prie tos ribos – Jono ir Bronės Šventoraičių sodyba. Katinai, šuva, gandrai, karvės, „patarškos“, panašios į fazanus, stropiai renkančios kolorado vabalus bulvėse, bičių šeimos – viskas čia gražiai sugyvena. O kai gamtininkai atvežė į šią sodybą du inkilus žalvarniams, viename tuoj įsikūrė šių labai retų sparnuočių pora ir vaikus išaugino... Prieš karą čia gyveno ūkininkas Boleslovas Karalukas su šeima, čia ir užaugo Bronė Karalukaitė – Šventoraitienė. O Jono Šventoraičio tėvelis Jonas buvo vargonininkas, dirbo Lazdijuose bei Kybartuose, dalyvaudavo to meto Dainų šventėse... Ir Karalukų, ir Šventoraičių istorijas primena nuotraukos, pagarbiai saugomos šioje pirkioje.

Pasakoja Bronė KARALUKAITĖ – ŠVENTORAITIENĖ (gim. 1944 m. Žiemų k.):

Apie tuos laukinius hiacintus, sakot, nepatikėjo kas tai, nu, tikrai ne vilkadalgiai, žiedai ne tokie. Ten tikrai buvo hiacintai, mėlynai žydėdavo, ir, būdavo, labai kvėpia, nu, jie tokie pat, kaip dabar pardavinėja vazonėliuose hiacintus, niekas nežinoji jų vardo, tai

Bronė ir Jonas Šventoraičiai savo sodyboje Žiemų kaimo pakraštis. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 2016 m.

aš ir pavadinau juos laukiniais hiacintais. Jie taip žydėdavo gal gegužės pabaigoj, kad į mokyklą dar eidavom. Prapuolė ir prapuolė jie augo toj pievoj, kur Rakščia griova, tai už jos jau buvo Liškiavos kaimo pievos. O kokie riešutynai ten buvo. Lamų miške tai būdavo mėlynių. Ten mes šieną grėbdavom. Vyrų dalgiais šienaudavo, ir prie Nemuno, ir Lamų pievose, o mes vartydavom šieną ir grėbdavom. Daug mūs, šeimos tada būdavo didelės, linksma buvo... O dabar tai ką – su gyvulėliais gyvenam. Nuvažiauvau tetulės aplankyti, sako, gerai jums, daug turit gyvulukų, tai jums ir linksma, ir pasišnekėt su jais galit, ir nereikia taip anksti eit gult vakare, tai aš, sako, tau pavydžiu. Nu, parvažiauvau ir galvoju: iš tikrųjų daug. Gal todėl ir žalvarniai pas mus apsigyveno.

Užrašė Henrikas GUDAVIČIUS,
Algimantas ČERNIAUSKAS, 2016 m., liepa

Apie Kudrėnų dvarą

Apie panemunės ir gruntinių dzūkų dvarus, dvarėlius bei palivarkus galima išgirsti visokių poringų. Mažame Cecervinės dvare šeimininkavo žydas Daigiza ir jo sūnūs dirbo kartu su samdiniais, o darbininkų niekada neskriaudė. Žemosios Panemunės dvarėlyje lenkas dvarininkas Konstantinas Volskas botagu „mergas šokdindavo“, o prasidėjus Mykolo Krupavičiaus žemės reformai (1924 m.) išbėgo į Varšuvą. Liepiškių dvarą valdė ponija Chomentovska, ji irgi išvažiavo į Lenkiją... Žemdirbystės kultūra dvaruose buvo aukštesnė, ypač išsiskyrė Makniūnų dvaras, kurį valdė Karolis Muiželis. Čia žaliavo didelis parkas, žydėjo rožynai. Didesni ar mažesni parkai su alėjomis buvo sukurti Cecervinės, Aukštojo,

Kudrėnų, Gudelių, Navikų, Uciekos, Krušonių dvaruose. (Dar išlikęs labai senas Krušonių uosis turėtų būti įrašytas į Gamtos paminklų sąrašą.) Aišku, kad naujas kraštovaizdis veikė sodiečių mąstymą. Šalia Makniūnų dvaro, Raitininkų kaime, pavyzdžiui, susikūrė aktyvus jaunųjų ūkininkų ratelis. Jonė Stonkaitė iš Maksimų mums pasakojo, kad jos tėvelį, susirgusį sunkia sąnarių liga, išgydė Krušonių dvarininkas, pataręs mirkyti skaudančius sąnarius viržių vonelėse. Niekas Maksimuose iki tol nežinojęs apie vaistingas viržių savybes. (Kaip gaila, kad dabar Uciekos ir Cecervinės dvarvietėse karaliauja agresyvūs invaziniai Sosnovskio barščiai). Dvarų istorijas reikia užrašyti. Kartais net ir fragmentiški dzūkų atsimini-

mai apie tarpukario Lietuvą mums padeda suprasti, kad dvarai buvo ir pažangesnio ūkininkavimo, ir kultūros židiniai.

Pasakoja **Anelė KRINICKAITĖ – KARMAZINIENĖ** iš Kudrėnų (gim. 1928 m. Jurgeliškėse)

Tas maumedis jau myršta, jų perkūnas trenkė, perskeltas lig žemės... Labai kietas medis, namo neuždegė, nutraukė žaibų žemė, nu, gal maumedis ir apsaugojo namų. Ten toliau uosiai. Rožių nebuvo, pakajai buvo. Svirnas likęs plytų, ty buvo sklepai. Ledaunės nebuvo. Mes apsigyvenom, kai aš buvau gal aštuoniolikos, iš Jurgeliškių atėjom, mes neturėjom savo žemės, atėjom dvaran dirbti... Čia toliau Miliauskai gyvena.

Lauko darbus dirbom. Bulbes sodinom, rugius pjovėm, šienų grėbojom, nu, ūkiški darbai, technikos nebuvo. Dvare buvo keturios poros arklių. Dvarininkas buvo Šinkauskas, ne, Radmano jau nebuvo. Žemės turėjo šimtą hektarų, kap buvo parceliacija – davė žmonėms. Tėvas sakė, bus gaidžio dovana, nu, ir nesistorojo tos žemės, kas parašė preiškimų, tam davė, tėvas nerašė, sakė, vėl atims, ca, sako, gaidžio dovana. O ca buvo tikrai, ne tep, kap už ruso – davė ir atėmė. Samdiniams buvo atskirai namas. Vienų karvį davė laikyt, davė ir brogos po viedrų. O jei nori antrų karvį laikyt, tai reikia penkias dienas atidirbt už tų karvį an mėnasio, tai tadu gali. Nu, neblogo buvo gyvent, už dieną darbo buvo litas, ir dar grūdų. Pabaigoj metų parsiveža pylnų vežimų javo. O litas buvo stiprus. Labai gera karvė kainavo septyniasdešimt litų... Nu, atsimenu jau paskui ir kolūkį, tai ką kolūkis, labai mažai mokėjo, gal kelias kapeikas ir šimtą gramų rugių už darbadienį... Neprišimenu, kad maumedžiai buvo maži, kai atėjau, jau jie buvo dideli...

Vakarais verpėm. Nu, viskas buvo austa, audziau ir audziau, ir dabar mano divonai an lovų. Au-

diau ir abrūsus. Iš pašukų tai audėm kelnes apatines. Balindavo audinius. Nebuvo proškų, tai mes pelanų užplikinam, pastovi, nupilam ir sumerkiam, ir taip baltini, ištįsi an saulės, kitų dzienu vėl, ir būna balti. Nu, ir dėdavom kuparan, būdavo šarvas, mergaitėm raikia padaryt šarvai... Nu, uogavom, mėlynių aidavom į Varažkas, netoli, tada neatrodė toli.

Užrašė **Henrikas GUDAVIČIUS**, 2013 m., rugpjūtis

Pasakoja **Marytė KĖVAITĖ – JEZENČIKIENĖ** iš Vilkiutinio (gim. 1931 m. Kudrėnuose)

Mano močiutė tarnavo Kudrėnų dvare, ji labai mokėjo valgius gamint, ji labai žinojo žoleles. Aš ir dabar prisimenu, kaip ji sakydavo, kad reikia centurijomis išplaut puodus, kad būt riebus pienas, buvo moliniai puodai, ir padziaut an tvoros, tai tada nedingsta pienas ir būna riebus. Išdidus buvo Kudrėnų dvaras, bet ir kaimas – oho. Kai eidavo pjaut rugių, mergaitė turėjo turėt pasisiuvus drobinį prijuostaitį, bliuskučių... Ir dar, pamenu, Kudrėnuose sakydavo, kad prie namo būtinai turėjo būt ėglis. Ėglis nutraukia visus negerumus, anksčiau būdavo tas ne žmogus, jei neturi prie namo ėglio, ėglis saugo žmones nuo ligų... Kudrėnų dvare buvo liepų kelias, alėja tokia, ir prūdas buvo, ir parkas, ir rožės žydėjo, ir raganės, tai dabar mes sakom – raganės, o tada sakėm – vijokliukai, ir visokiom spalvom ajo, nat iki viršaus namo. Tai, būdavo, jaunimas sugrižęs iš bažnyčios, vaikšto ten, ir ten buvo toks akmuo kaip stalas, o prie to prūdo, ten ir upelis čiurleno, tai veisėsi daug gelažinių varlių, o toj saloj buvo barsukų olos ir didelė didelė eglė. (Cituojiama iš knygos „Nerūpėjo niekur išvažiuoti“. 2015 m.; ir iš „Šalčinio“ Nr. 55)

Užrašė **Henrikas GUDAVIČIUS**, 2012 m.

Kudrėnų dvarininko dukterį Marijoną Radmanaitę vedė Mikalojaus Konstantino Čiurlionio tėvas, tuo metu buvęs Liškiavos bažnyčios vargonininkas. (Red. pastaba)

Išnykusį Cecervinės dvarą dar mena senieji parko medžiai, išskylantys toluomoje, žvelgiant iš Žeimių kaimo laukų. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka 2016 m.

Duok Dievulis jumiem sveikatos...

Penktadienis, visų dzienu lija. Pažūri galvų užvertis in viršų, dangun nei spindulėlio, cik pilka nykuma. Atrodo, kad ir Dievulis mūs kraštų aplaido. Jau cik šviescis prasdėjo, tai vienu rozu kap palaido buktai visus dangaus vandenis išroz papylė. Sėdzu ir mislinu, va tau ir festivalis. Šandie jau pėdnyčia, suvažuos svečiai iš visos Lietuvos in folkloro festivalį „Subatėlės vakarėly“, katris turi prasdėc dzūkišku vakarušku Darželių kaiman. O kas bus, jeigu šitep lis ir vakari. Jau pusdzienis, o lyc nenustoja. Jau aš ir strokan. Ale kap žaibas iš giedro dangaus – suskambo telefonas. Girdzu Zitulė (vad. Zita Baniulaitytė) man sako, kad Palangos folkloro ansamblis „Mėguva“ jau pervażavo Kaunų ir ciesiu taikymu važuoja in Marcinkonis. Aš jau iš rozo bėdavoju, kad pas mus oras labai prastas, o ji sako, atvežam saulalį be jokio debesėlio. Misnu, ot Zitula, kad iš tavo burnelės Dievuliui in ausį. Ale tep ir buvo. Cik palangiškiai in Marcinkonis invażavo ,ir debesys, kap kašikan sudėci, pastraukė šonan. In vakarų suvažavo sveteliai iš Palangos – folkloro ansamblis „Mėguva“, vad. Zita Baniulaitytė, iš Vilniaus – instrumentinio folkloro grupė „Vydraga“, vad. Algirdas Klova, iš Grigiškių – folkloro ansamblis „Spalgena“ vad. Dalia Mockevičienė.

Vakaruška Darželiuosa. Kap ir senais čėsais, tep ir dartės, pas kų vakaruška kieman, tam ir darbai visi nudarbuic raikia. Gaspadinės pyragus kepė, vainikų iš ažuolo lapų pynė, vyrai bromų kalė, kici uslanus kieman nešė ir an dzirvono statė, traci ugnį kūrė,

Šventės vedėjai Jonas Bajoriūnas ir Lina Černiauskienė.
Virginijos PUGAČIAUSKIENĖS nuotrauka

kožnas savo darbų turėjo. Nebus čėsas darbuic, kap svečiai per vartus aic pradės. Ir suvejo, ir suvažavo sveteliai iš visų pasvietių. Visus sucikom rozu su Darželių kaimo bendruomeni, katroj nikdi neatsi-sako šventėsa pamačyc. Dzidelis jiem dėkui!

Skambiu dainu vakaruškų pradėjo vieciniai dzūkai iš Alytaus, tai folkloro ansamblis „Žvangucis“, vadovaujamas Giedriaus Griškevičiaus. Visus susirinkusius sveikino ir festivalio pradzių skelbė Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direktorius Eimutis Gudelevičius. Toliau graino ir šoko visi, kas necingėjo. Vakaruškos metu prisminiau, kad pernai daržališkiai prisižadėjo, kad šuomet irgi galės uždainuoc, tai nieko nelaukdamas aš jiem ir priminiau, kų jie prisižadėjy. Ale kų tu brolalis mislini, nuok uslano paskėlė ir su savo visu šeimu pas mus atajo daržališkė Rūta Miškinytė

Koncertuoja folkloro ansamblis „Seluona“ iš Zarasų. Virginijos PUGAČIAUSKIENĖS nuotrauka

– Varnienė ir sugiedojo gražių dzūkiškų giesmį. Plojom visi ir dzaugėmės, kad mūs kraštuosa ciek dainynų žmonių yra. Toliau graino „Žvangucis“, jiem mačino „Vydraga“, „Mėguva“, „Spalgena“ ir visas Grūdės upelio slėnis skambėjo atkartodamas armonikos garsus. Saulė jau seniai supės šalimais esancio pušynėlio šakosa, o pas mus dar visi šoko ir dainavo.

Subata. Nedovanai ir festivalis užvadzytas „Subatėlės vakarėly“, ba visi folkloro ansambliai atgrainy ir atgiedojo pašalysa, vakarui suvažuoja in Marcinkonis, kur an Kascinio ažaro kranto vyks didysis festivalio koncertas. Ne visi sveteliai vakar suvažavo, šandien dar atvažuoja folkloro ansamblis „Seluona“ iš Zarasų, vadovė Rimutė Vitaitė, instrumentinio folkloro kapela „Ratilai“ iš Vilniaus, vadovas Darius Mockevičius. O Marcinkonių ir Žiūrų kaimų etnografiniams ansambliams net ir važuoc neraikėjo, cik pasėjėc.

Antron dienos pusėn vieni ansambliai vedzini Linos Černiauskienės važavo koncertuoc in senąjį Musteikos kaimų, kici su manim (Jonas Bajoriūnas) važavo in Margionių klotimo teatrų. Visuose kaimuose svecų laukė vietos kaimų bendruomenių ac-tovai. Musteikon koncertavo „Ratilai“ ir „Seluona“, o Margionysa „Spalgena“, „Vydraga“, „Mėguva“ ir Margionių klotimo teatro daininykės vadovaujamos Agotos Jeremičienė. Visų ansamblių koncertas vyko Marcinkonysa an Kascinio ažaro kranto. Festivalio didijį koncertų pradėjo „Aukso paukštės“ laureatas Marcinkonių kaimo etnografinis ansamblis, vadovaujamas Rimutės Avižinienės, katris šiemet kartu su Žiūrų kaimo etnografiniu ansambliu švenca veiklos 45 – metį. Festivalio dalyvius ir svecus sveikino Seimo narys Gediminas Jakavonis, Varėnos rajono meras Algis Kašėta, mero pavaduotojas Giedrius Samulevičius, aktorė Olita Dautartaitė ir Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direktorius Eimutis Gudelevičius. Scenon ansambliai keitė vieni kitus. Žiūrų kaimo etnografinio ansamblio vadovė Marcelė Paulauskienė dėkavodama visiems festivalio dalyviams ir organizatoriams sakė: „Duok, Dievulis, jumiem sveikatos, kad jūs randat česo tokiem festivaliam rangc. Būkit palaimyci.“

Koncerto metu veikė Dzūkiškas turgelis, katran galėjai nuspirc visko nuog kašikaicio iki pyragaicio. Koncertų „Marceliukės polku“ užbaigė instrumentinio folkloro ansamblis „Ratilai“, vadovaujami Dariaus Mockevičiaus. Organizatoriai visiems dėkavojo, kad nepacingėjo ir iš visos Lietuvos ansambliai suvažavo in vienuolktų respublikinį folkloro festivalį „Subatėlės vakarėly...“. Ansamblių vadovams įteikėm po „Dėkavones“ ir kašikaicin

Gražus šventinis koncertas įvyko ir Merkinėje. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka

indėjom dzūkiško medaus ir žolalių, kad ilgais žiemos vakarais suvejy repeticijon galėtų arbatėlės su medum pasgardzuodami išgerc. Antrų festivalio dienių užbaigėme smagių vakarušku etnografinėn sodybon Marcinkonysa. Ty Marcinkonių kaimo bendruomenė visus vaišino gardziu kopūscienu su šviežom bulbaitėm, o mūs gospadinės buvo priviry ir prikepę gardzių griekinių babkų, tcyngio ir visokiausių gardumynų.

Nedėlion kėlėmės anksci. Visiem svecam norėjom aprodzyc visų bagoctvų, kokių turim: gražiausius šalčinius, upelas, kaimus, piliakalnį, apžvalgos bokštų, Merkinės lankytojų centrų ir kraštotyros muziejų. Merkinėn visus suciko lankytojų centro vedėjas Algimantas Černiauskas. Kap sakė Algirdas Klova, tokio pasakotojo klausytum ir klausytum.

Baigiamasis festivalio koncertas vyko Merkinėje, kuri šiais metais yra mažoji kultūros sostinė. Po Šv. Onos atlaidų rinkosi merkiniškiai in koncertų, katrį pradėjo Merkinės folkloro ansamblis „Kukalis“, vadovaujamas Laimos Jakštienės. Sveikinome Žiūrų kaimo etnografinio ansamblio dainininkį Onų Pigagienį su vardadieniu. Visi pagerbdami Onuty sugiedojom ilgiausių metų, inteikėm bukietų gražiausių gėlių ir palinkėjom sveikatėlės ir dzievulio palaimos. Visiem merkiniškiam savo programas rodė folkloro ansambliai: „Seluona“ iš Zarasų, „Mėguva“ iš Palangos, „Vydraga“ ir „Ratilai“ iš Vilniaus, „Spalgena“ iš Grigiškių. Dzidelis dėkui Merkinės kraštotyros muziejaus direktoriui Mindaugui Černiauskui už ekskursijas, kultūros centro direktorei Jurgitai Keršienei ir Merkinės miestelio bendruomenei už gardzius pietus, katrais mus visus vaišino. Svecai išvažuodami dėkavojo - linkėjo festivaliui, organizatoriams ilgų gyvavimo metų ir atsiveikydami sakė: iki kito rozo. Visiem dzidelis dėkui.

Jonas BAJORIŪNAS

In memorija Petras Kašėta

Saulėtą vasaros dieną, per patį augalų kupėjimą į Marcinkonių kaimo kapinaites atgulė mūsų Petrukas – Puvočių kaimo etnografinio ansamblio muzikantas.

Ilgą laiką Petras darbavosi Puvočių girininkijoje. Nuoširdžiu bei sąžiningu darbu prisidėjo prie mūsų krašto girių puoselėjimo.

Marcinkonių krašte Petras garsėjo kaip auksarankis ir labai išradingas meistras. Jam nebuvo jokio neįmanomo darbo. Sau reikiamus ūkio padargus jis remontuodavo ar netgi pasigamindavo pats. Jo tvarkingoje sodyboje kiekvienas daiktas turėjo savo vietą. Jis pirmasis Dzūkijos nacionaliniame parke parodė, kaip iš beržo tošies pasigaminti degutą.

Petras buvo puikus žvejys, dažniau grįžtantis be žuvies, nes mažiukes paleisdavo. Nuoširdus gamtos mylėtojas. Iš miško jis pareidavo nešinas ne grybais ir uogomis, o kokias nors įdomias susiraičiusias šakas ar šaknėmis, briedžio ar stirnino ragu...

Gretimo Puvočių kaimo giedorėlės mylėjo savo muzikantą ir už muzikas, ir už puikų humoro jausmą, gebėjimą rasti tinkamą paguodos ar užuojautos žodį. Jis buvo šviesus žmogus, mėgęs skaityti ir dalytis savo žiniomis ar diskutuoti. Niekada niekuo nesiskųdavo, tikindamas: „Man liuoson Lietuvon gyvenc gera.“

Petras Kašėta Kašėtų kaime.
Onutės DROBELIENĖS nuotrauka

Kai skambindavo pasveikinti vardinių proga – sveikindavo savo sukurtomis eilėmis ar pagrodavo armonika. Užsukusį svečių Petras ir jo žmona Staselė visada sodindavo prie stalo ir, kuo tik turėdavo, tuo vaišindavo.

Onutė DROBELIENĖ

Tokių laidotuvių Musteikoje dar nebuvo

Kartkartėmis dabar išgirstu taip sakant kaimynus. Ir visai nemalonu apie tai rašyti, tačiau kas kartą kaimynai vis prisimena, kaip mirus Petru Trainavičiui jo sūnus visas dienas sunkiai besurišdavo mintis,

Musteikos senbuvės Musteikos kapinėse. Romo NORKŪNO nuotrauka, 2013 m.

tačiau visiems nurodinėjo, kas ir ką turi daryti. Arba kitos laidotuvės, apie tai, štai jau praėjus keletui metų, vis prisimena kaimynas Antanas Zaliauskas. Jisai pasakoja, kaip „geradaris“ vežiojo (ir dabar tebevežioja) girtuoklėlius į už šešių kilometrų esančius Kabelius ir imdavo už tai iki šimto litų. Galima ir taip galvoti, kad gerai, jog pinigai neprapuola, bet gal jų visai nereikia vežioti, tegu vaikšto pėsti – vis sveikiau bus. O tų pinigų pardavus miškus nepatikimose rankose buvo daug, taip ir rado Audrių pilnomis kišenėmis litų, o kai buvo laidojamas, tai nelabai kas norėjo atidarinti karsto. Tokių laidotuvių anksčiau nebuvo, tai patvirtina visi kaimo senoliai. Nebuvo ir savižudžių. Tačiau prieš Dievą visi lygūs, ir niekas dabar neprieštarauja, kad visi būtų laidojami kartu vienos kapinėse.

Romas NORKŪNAS, 2016 m.

Kryžius prie sankryžos Marcinkonių kaime

Kryžius pastatytas 1989 m. Tuo metu, prasidėjus Atgimimui, buvo pradėti statyti kryžiai. Čia kryžių statyti paragino tuo metu Marcinkonyse klebonavęs Petras Purlys. Kryžių statė Juozas Pugačiauskas, Antanas Puočiauskas, Pranas Puočiauskas, Jonas Puočiauskas, Jonas Pugačiauskas, Vytautas Valentukevičius, Tomas Čaplikas ir Adolfas Lukšys. Meistras buvo iš Grybailios kaimo Bronius Marcevičius. Jis padarė du kryžius: vienas pastatytas prie sankryžos, o kitas prie bažnyčios. Medieną kryžiams davė Marcinkonių girininkija. Kryžių nuo bažnyčios iki pastatymo vietos su arkliu parvežė A. Lukšys. Kryžių pakėlė su virvėmis. Padarė ir tvorelę, kurią apdazė P. Puočiauskas. Vieta kryžiui parinkta neatsitiktinai, nes čia ir kryžkelę, ir šioje vietoje stovėjo gyvenamasis namas, priklausęs žydui.

Kryžius Marcinkonių kaime.
Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 2010 m.

Kryžius Mančiagirės kaime

Mančiagirės kaime dvi koplytėlės. Viena prie miško keliuko link Žiūrų, kita Marcinkonių – Varėnos ir Zervynų – Žiūrų kelių kryžkelėje.

Anksčiau šioje vietoje, taip pat ėjo keliai, buvo kryžkelė ir toje vietoje kur dabar koplytėlė, stovėjo kryžius. Kaime buvo toks paprotys – kai kas kaime mirdavo, tai darydavo karstą ir drožles nunešę pildavo po tuo kryžiumi. Važiuojantys pro kryžkelę, pravažiuodavo ir pro kryžių. Matydavo ir šviežiai išpiltas drožles ir jau žinodavo, kad kaime yra miręs žmogus. Ir meldavosi, nes jau žino, kad yra miręs

žmogus kaime. Kai tarybiniais metais tiesė kelią, tai čia viską suardė, sukasė ir kryžių išvertė. Vėliau kaimo žmonės pakabino koplytėlę.

Pasakojo: **Aldona ČESNULEVIČIŪTĖ – ILICKIENĖ**, gim. 1941 m. Mančiagirės kaime. Gyvena Mančiagirės kaime.

Jonas ŠČESNULEVIČIUS, gim. 1939 m. Mančiagirės kaime. Gyvena Mančiagirės kaime.

Užrašė Virginija PUGAČIAUSKIENĖ

Koplytėlė Mančiagirės kaime. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 2004 m.

Petras Bakanauskas, Merkinė, 2013 m.

Koks gi ten po karo gyvenimas buvo. Naktį daužosi į namus. Atdarai – negerai, banditų lauki. Neatdarai, vėl blogai – duris verčia. Čia garnizonas buvo. Prie Merkio vieni, prie Nemuno kiti kareiviai stovėjo, o vidury miestelio enkavedistai buvo... Kur čia, perkūnas, kai pagalvoji... Kiekvieną naktį kuriame nors kampe šaudė, naktimis geriau nevaikščiot, komendanto valanda buvo. Vieną kartą čia, kur Sasnauskienė gyvena, ten kriaučius toks – Ulbinas gyveno... Susirinkom pas jį kortom palošt, o po kortų kažkiek susidėjom rublių ant buteliuko, išgert. Buvo čia toks iš kaimo pabėgęs vienas Š., na ir išėjo jis samagono. Laukiam laukiam, laukiam laukiam – nesulaukiam. Nu, sakau, – einu aš namo. Matyt, tas Jonas tų samagonų su kareiviais pragėrė. Aš tik išeinu, nuo durų kokius tris metrus, žiūriu priešais kažkas stovi su ginklu rankoj. Aš galvojau, kad čia Jonas girtas ateina iš kareivio paėmęs ginklų ir dar kokių nesąmonių pridarys. Žaibiškai prišokau prie jo, norėjau ginklą atimt. Aš už ginklo, o žiūriu – ogi antpečiai. Tadu jau aš išsigandau, net plaukai ant nugaros pasistojo. Bet laikau jau kaip velnias, o ir tas nė krust. Tada aš sakau: „Nie Jonas?“ Ir toliau

Petras Bakanauskas Merkinėje, 2013 m.
Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka

stovim. Tada jis sako: „Tam vojienych jest?“ Aš sakau: „Neznaju.“ Tada aš nuėjau sau, jis sau... O ten gyveno tokia Tarasevičienė su dukterimi ir dukros dukra. Ant ryt nueinu pas jas, o kaip tik ten pas tą Tarasevičienę tas staršina – žydas buvo atėjęs ir papasakojo jai, kas jam naktį atsitiko. Sakė: „Ja vsiu voinu prošol, no tak negde neispugalsia.“

Užrašė Algimantas ČERNIAUSKAS

VISAIS metų laikais graži yra dzūkų šilų ir panemunių gamta. Dzūkijoje dar gyvuoja senoviniai kaimai, senieji amatai ir verslai. Mūsų darbuotojai Jums padės suprasti svarbiausią Dainavos krašto savybę – etnokultūra gyva gali būti tiktai tada, kai senolio poringei pritaria čia pat almantis šaltinis. Brangusis lankytojau, atvykęs į šį kraštą, gerbk ir tausok jo taurų grožį.

Išsamią informaciją apie Dzūkijos nacionalinį parką ir Čepkelių valstybinį gamtinį rezervatą visi svečiai gali sužinoti lankytojų centruose:
Marcinkonyse: Miškininkų g. 61, Marcinkonys, LT - 65303, Varėnos r., tel. 8 310 44466, 8 672 46388 elektroninis paštas: info@dzukijosparkas.lt

Merkinėje: Vilniaus g. 3, Merkinė, LT - 65334, Varėnos r., tel. 8 310 57245, 8 672 46275
Elektroninis paštas: merkine@dzukijosparkas.lt
„Šalčinį“ rasite ir interneto tinklalapyje www.cepkeliai-dzukija.lt

ŠALČINIS

Adresas: Vilniaus g. 3,
Merkinė, LT - 65334, Varėnos r.
Tiražas 1500 egz.

Redkolegija: H. GUDAVIČIUS,
A. ČERNIAUSKAS, M. LAPELĖ,
R. NORKŪNAS, E. DROBELIS,
Maketuotojas: V. ČERNIAUSKAS

Spausdino UAB „Albagrafija“
Pulko g. 96, LT - 62133, Alytus
Tel. 8 315 74140
El. p. alba@infoseka.lt

ISSN 2351-6267